

deres forhold til det tidligere Storruslands undertrykte nationale minoriteter i Kaukasien og Centralasien.

For Asiens vedkommende er det for perioden fra Første Verdenskrig til idag først og fremmest kinesiske kilder, der gengives – fra de første famlende forsøg på at anvende marxismen på kinesiske forhold (Li Da-zhao og Chen Du-xiu) til Mao Tse Tungs fuldt udviklede teori om revolutionens perspektiver i den afroasiatisk-latinamerikanske verden. Bogen slutter med uddrag af den sovjetisk-kinesiske polemik, og udgiverne understreger i introduktionen, at striden er en logisk konsekvens af uoverensstemmelser, der går helt tilbage til 1920'erne. Uenigheden drejer sig dels om strategien (befinder revolutionens stormcentre sig i Europa eller uden for Europa?) og dels om taktikken (forholdet mellem samfundsklasserne i den nationale befrielseskamp og dennes videreudvikling i en socialistisk revolution). Flertallet af kilderne er oversat fra originalsprogene, og man har for de kinesiske teksters vedkommende tilstræbt en konsekvent anvendelse af det i Kina anerkendte *pinyin*-transskriptionssystem. For russiske og tyrkiske navne er tilsvarende gennemført.

Men netop udgivernes førstehåndskendskab til sovjetiske, sovjetislamiske og kinesiske kilder betyder, at bogens titel ikke er helt dækkende. Bortset fra enkelte indiske tekster finder man ikke asiatiske kommunistiske synspunkter repræsenteret, selv om både Vietnams, Koreas, Mongoliets, Japans og Indonesiens kommunistiske partier i høj grad har medvirket ved udarbejdelsen af en revolutionær marxistisk teori for asiatiske forhold. Trods denne begrænsning er bogen et væsentligt hjælpemiddel for den, der først og fremmest ønsker oplysning om vor tids måske mest betydningsfulde ideologiske udvikling, marxismens overførelse fra Europa til Kina – hvis man iøvrigt kan affinde sig med ret forstyrrende fejl i henvisningerne fra introduktion til kilder.

BENITO SCOCOZZA

Admiral Henri Konows erindringer. I. Marine- og hofstjeneste 1877–1914. II. Guvernør – minister – flådechef 1914–27. Ved TAGE KAARSTED. Skrifter udg. af Jysk Selskab for Historie 16 og 17. Universitetsforlaget i Aarhus 1966–67. 384 + 371 s. Ill. 34 + 34 (29 + 29) kr.

Admiral Konow (1862–1939) havde en usædvanlig smuk og alsidig officerskarriere, men ydede også på poster uden for Søværnet en betydningsfuld indsats. Hans erindringsbog kan derfor gøre krav på interesse i videre kredse, idet hans iagttagelser ofte står som førstehåndsskildringer af personer eller begivenheder, som derved får kastet nyt lys over sig.

Konow oplevede inden for sin tjeneste som officer og sømand en periode med en teknisk udvikling, som man ikke havde set magen til. Han fik sin første uddannelse i fregatten »Jylland«s høje rejsning og sluttede sin tjeneste som eskadrechef for en flåde sammensat af panserskibe, krydsere, torpedobåde, minefartøjer, undervandsbåde og luftfartøjer – en samling skibstyper, som frivillig lærling Konow ikke havde mulighed for at forestille sig.

Skildringen af den lange vej fra lærling til viceadmiral er temmelig tung, og smilet kommer sjældent frem. Til gengæld fortæller Konow med stor oprig-

tighed om sine synspunkter, idet han er sig bevidst altid at have sin samvittighed i bedste orden.

Det faldt i Konows lod at være Danmarks sidste guvernør på vore vestindiske øer, og den lange beretning om denne periode er et værdifuldt bidrag til øernes historie – ikke mindst fordi en førstehåndsskildring af den højeste ansvarlige myndighed må tillægges betydelig vægt. Konows oprigtighed er ofte forbløffende. Han siger rent ud, at han har svært ved at acceptere negrene som »almindelige samfundsborgere«. Han anser dem for dovne, primitive og uenergiske. Konow indrømmer åbent, at det er med uvilje, han ser en sort som gæst ved sit bord.

Udgiveren har træffende betegnet Konows opfattelse af den sorte befolkning som værende »kiplingsk«. Konow havde ikke tillid til, at negrene inden for en overskuelig tid kunne tilegne sig den modenhed og de kundskaber, som må kræves af en »god samfundsborger«. Men ikke mindst derfor finder han det forkasteligt, at den danske regering vil løbe fra sit ansvar over for disse primitive mennesker ved simpelthen at sælge dem. Man må jo også indrømme, at den interesse, Danmark for tiden tilkendegiver for U-landsbefolkningerne, over for hvilke vi ikke har noget direkte ansvar, står i skarp modsætning til den daværende regerings iver for at sælge landområde, befolkning og ansvar! For Konow var det en bitter dag, da det danske flag for sidste gang blev nedhalet på de Dansk-Vestindiske Øer, og han havde ikke meget til overs for den regering, som havde gennemført salget, ligesom han var forarget over folkeafstemningen, som efter hans – og vel mange andres – mening var en spekulation i befolkningens uvidenhed.

Admiral Konow var dog først og fremmest søofficer og sømand, og han fik i Vestindien lejlighed til at udvise første klasses sømandskab. Kort efter hans overtagelse af posten som guvernør udsattes øerne for en naturkatastrofe i form af en tropisk orkan af usædvanlig styrke. Den 9. oktober 1917 var »Valkyrien« på vej ud af St. Thomas havn på vej til St. Croix med mange passagerer ombord. Uden for havnen mødtes hurtigt voksende dønning ledsaget af stejlt barometerfald. Konow besluttede at vende om og møde orkanen til ankers. Ved fremragende sømandskab lykkedes det »Valkyrien« som eneste skib at ride orkanen af med begge ankre sat, kæderne stukket til tamp og fuld kraft frem på begge maskiner. Den mest kritiske situation opstod, da minimet passerede, og vinden pludselig løjede helt af; skibet lettede da og skiftede ankerplads med ankrene sat for den forventede vindretning. Netop som manøveren var gennemført, kom det første orkanstød fra den ny retning, men »Valkyrien« var da rede til at tage imod alt, hvad der kom. De skibe, der havde klaret orkanens første fase, nåede ikke at skifte ankerplads og blev alle slået til vrag på stranden.

Efter katastrofen forestod et enormt rednings- og hjælpearbejde, som Konow stadig var sjælen i. Orkanen blev af visse kredse udnyttet til angreb på Danmark, regeringen og guvernøren, og Konow gik en streng tid imøde med intriger, brevveksling, møder, rejser mellem øerne o.s.v.

Efter hjemkomsten over Atlanten, som nu var krigsskueplads fra øst til vest, var Konow eskadrechef i Storebælt til krigens slutning.

I 1920 blev Konow inddraget i dansk politik, idet han blev forsvarsminister i ministeriet Liebe. Beretningen herom er meget interessant, og selv om den er

skrevet ud fra hans egen erindring, er grundlaget hans meget omhyggeligt førte dagbog, således at begivenhedernes kronologiske rækkefølge næppe kan anfægtes.

Konow havde som ung fået den ærefulde opgave at være guvernør for Prins Carl, et hverv han udførte med dygtighed og takt, og som resulterede i et livslangt venskab med den senere Kong Haakon.

Som viceadmiral og chef for Søværnet kom Konow ud for adskillige genvordigheder i form af konflikter med forsvarsminister Laust Rasmussen og direktør Rechnitzer.

Efter læsningen af dette store værk bevarer man erindringen om en sjældent retlinet karakter af den gamle skole, hvis tale altid var »ja« eller »nej«, og hvis erfaring og indsigt gjorde ham til en afholdt og respekteret chef.

Det fremgår af udgiverens indledning, at han har ment det nødvendigt at udelade mindre interessante afsnit, men bogen synes ikke at have lidt skade derved. Måske ville dog nogle af de tidligste erindringer fra barndomshjemmet have givet læseren et værdifuldt tidsbillede.

Bogen er illustreret med mange fotografier, hvoraf navnlig flere fra Vestindien er af historisk interesse.

Udgiveren har gjort klogt i ikke at forsøge på at gøre Konows sprog lettere. Konows kancellistil hører med til billedet af ham selv og hans tid.

E. J. SAABYE

S. R. MEHROTRA: *India and the Commonwealth 1885–1929*. School of Oriental and African Studies: Studies on Modern Asia and Africa, No. 5. London, Allen & Unwin, 1965. 287 s. 40 sh.

Med sin undersøgelse har S. R. Mehrotra ønsket at klarlægge baggrunden for, at Indien i 1947 valgte at blive inden for det britiske Commonwealth. Det forekommer lidt tvivlsomt, om han når dette mål, men i hvert fald har han gennemført en detaljeret undersøgelse af Indiens stilling inden for Commonwealth i de kritiske årtier mellem 1885 og 1929.

Mere end halvdelen af bogen er helliget den indiske Nationalkongres og Englands holdning til den. Forf. redegør for dannelsen af Kongressen i 1885, og han påpeger – hvad der nok ikke er så nyt – dens moderate og engelsk-orienterede holdning i de første år. Udviklingen under den første verdenskrig behandles indgående. Over for det voxende indiske krav om en dominion-status og medindflydelse på egne anliggender stod den engelske regering tøvende, navnlig fordi der blandt de »gamle« dominions var en stærk modstand mod de indiske krav.

Forf. kritiserer den engelske regering for ikke i årtierne før den første verdenskrig at formulere en langsigtet politik i Indien, som det ønskedes af Kongressen. Men hertil kunne man jo nok spørge, hvilken interesse England overhovedet havde i at binde sig ved en principerklæring. Det fremgår også med al tydelighed, at da en engelsk erklæring i 1917 endelig fremkommer, er den temmelig vag, navnlig ved at understrege en »gradual development« (s. 103).